

MEROVINGISCH AARDEWERK IN NOORD-BRABANT.

In het in 1918 verschenen werk: „Nederland's vroegste geschiedenis” wijdt Dr. J. H. Holwerda twee hoofdstukken aan een der volksstammen, waarmede de geschiedenis van ons land pleegt te beginnen nl. de hoofdstukken: „de Franken der geschiedenis van ons land in de na-Romeinse tijd” en „de Frankische kultuur”¹⁾.

Het moet voor hem, bij zijn naarstig speuren naar overblijfselen van deze kultuur wel een bittere teleurstelling zijn geweest zijn beschouwingen te moeten sluiten met deze woorden: „wanneer wij in onze bij uitstek Frankische streken, in Noord-Brabant of in de Betuwe, rondzien naar de overblijfselen der Frankische kultuur, dan vinden wij... niets”. Elders uit hij nogmaals een klacht: „...hoe onze historische voorstellingen betreffende de Franken, ze mogen dan nog zozeer als dogma zijn aangenomen, volkomen op losse schroeven staan, hoe die verovering van Gallië door één Frankisch volk, die Frankenbond en zijn vorming in onze gewesten, die Franken in ons vaderland gevestigd, hoe dat alles niet anders is als een product van moderne historische fantasie. Het behoeft ons dus niet in het minst meer te verwonderen, dat we in ons Brabant en in de Betuwe geen spoor van die Franken kunnen ontdekken”.²⁾

Toch kan hij, evenmin als anderen, geloven aan deze voorstelling betreffende de Franken in ons land. Enkele bladzijden verder komt hij tot deze opmerking: „immers al kwamen we tot de conclusie, dat die „Frankenbond” in onze streken slechts een beeld is der historische fantasie, dat het een dwaling is, hier het stamland dier Franken te zoeken, dat onze z.g. Frankische provincie Brabant waarschijnlijk nooit, althans niet in deze vroege historische tijd Frankische bowoners heeft gehad, toch lijkt het niet waarschijnlijk, dat Frankische kultuur en Frankische macht geheel aan onze lage landen voorbij zouden zijn gegaan”.³⁾

Ik heb gemeend deze lange citaten te moeten voorleggen om erop te wijzen hoezeer de archeologie ons in de steek liet om de historische aanwezigbaarheid van de Franken in onze streken te bevestigen.

Doch sinds prof. Holwerda zijn boek schreef is veel veranderd.

Een strikt wetenschappelijke methode van opgraven, blootleggen en determineren van hetgeen de bodem zoveel eeuwen zorgvuldig verborgen hield, bracht in de laatste tientallen jaren meer licht in hetgeen in de geschiedenis der Franken duister bleef.

En wat tot nu toe reeds gevonden werd in Rhenen, Nijmegen, Maastricht (en bij deze plaatsen voegen zich de laatste jaren verschillende vindplaatsen

1) Dr. J. HOLWERDA, Nederland's vroegste geschiedenis, 1918, blz. 163.

2) Dr. J. HOLWERDA, blz. 169 vgl. Dr. H. ROOSSENS, Archeologische overblijfselen uit de tijd der Franken en Merovingers, in Brabants Heem, jrg. 1949, blz. 88—90; Dr. S. J. DE LAET, De Kempen in de Romeinse en in de vroeg-merovingische tijd, in Brabants Heem, jrg. 1950, blz. 37.

3) Dr. J. HOLWERDA, blz. 186.

in Noord Brabant) heeft onze kennis van de localisatie der toenmalige bevolking, van de kunst en de cultuur uit de Merovingische tijd in ons land in hoge mate verrijkt.

De laatste tijd hebben deze vindplaatsen met overblijfselen van de Merovingische cultuur zich in belangrijke mate uitgebreid: we mogen hier wijzen op de volgende plaatsen: Westerhoven, Hoogeloon, Alphen, Meerveldhoven, Berghem, Aalburg, Bergeijk, 't Hof.

Het vinden van deze plaatsen is te danken aan het meer en dieper graven in de bodem door aanleg van wegen, van bouwputten, door ontginning enz. Naarstig speuren naar verhoging van het terrein of naar vroegere vindplaatsen zoals dit dienstig kan zijn voor urnenvelden en grafheuvels, kan hier niet baten: deze graven zijn aangelegd op een diepte van 1 tot 1.50 meter beneden het aardoppervlak en niets verraadt hun aanwezigheid.

Toch houdt hetgeen tot nu toe gevonden werd een belofte in voor de toekomst: er moet nog veel meer in de bodem verborgen zitten.

Met het doel onze Heemkunde-kringen ook op deze mogelijkheid te attenderen, moge hier een summiere beschrijving volgen van hetgeen tot nu toe in Noord Brabant werd gevonden.

Merovingische keramiek in Westerhoven.

Een tot nu toe niet vermelde vindplaats van Merovingische keramiek is die van 1928 uit Westerhoven. Het relaas daarvan moge hier volgen.

Enkele jaren nadat prof. Holwerda de boven aangehaalde zinnen-in-mineur had geschreven werd hij geconfronteerd met een, volgens hem, zeer belangrijke vondst van Merovingische keramiek.

In 1928 werd te Westerhoven een eiken wal geroid en geslecht: perceel belendend „de Haverhof” kad. bekend gemeente Westerhoven, sectie A nrs. 3302 en 7801. Voordat deskundigen werden gewaarschuwd, waren reeds verschillende stukken keramiek gevonden en meegenomen. Door de zeer ondeskundige wijze van blootlegging en behandeling gingen deze vondsten gedeeltelijk verloren, gedeeltelijk kwamen zij bij verschillende personen terecht.

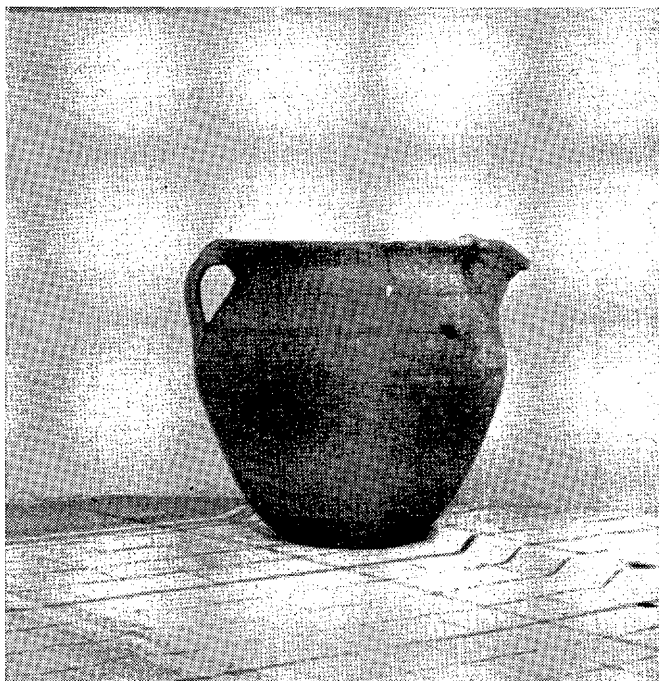
Betrekkelijk laat en zeer toevallig werd deze vindplaats doorgegeven aan prof. Holwerda, die het gevondene zo belangrijk achtte, dat hij met de eigenaar overeenkwam de werkzaamheden te staken tot het volgend jaar. Dan zou dit perceel, waarin ook sporen van een nederzetting werden opgemerkt, nader onderzocht worden. Dit onderzoek geschiedde in 1929: er werden enige sleuven over het terrein gegraven. Met het vinden van enkele stukken Merovingische keramiek eindigde dit m.i. zeer onbevredigende onderzoek.

Van hetgeen werd gevonden kwam een gedeelte terecht in het Rijksmuseum van Oudheden te Leiden; ⁴⁾ een ander gedeelte, dat niet belangrijk

4) Verslag Rijksmuseum van Oudheden, Leiden, 1928 blz. 11 en 1929 blz. 9. De hierbij

Radstempel met twee figuren in dubbele hoogte aangebracht.

Potje met tuitje en oortje, versierd met twee banden, waartussen een versiering met radstempel. H. 18.6 cm. Rossig aardwerk.

geacht werd door de vinders ging verloren, terwijl enkele mooie stukken aardewerk door particulieren werden medegenomen.

Een zeer mooie pot, in het bezit van architect Luyten te Aalst en van deze vindplaats afkomstig, werd enkele jaren geleden geschonken aan het Provinciaal museum te 's-Hertogenbosch.

Deze pot vraagt wel een nadere beschrijving: afmetingen zijn: hoogte 18.6, doorsnede boven 19.1, onder 7.6, midden 21.2 cm; de pot was beschadigd doch is hersteld, enkele stukjes ontbreken. Het materiaal is licht bruine, korrelige klei; de pot is voorzien van tuit en oortje. Het geheel is zeer sierlijk en met zorg vervaardigd ook wat betreft de afmetingen. De verbrede ronde rand aan de bovenkant en aan de tuit getuigt van een verzorgde afwerking, die ook blijkt uit een tweemaal aangebrachte dubbele groef, waartussen en waaronder met een radstempel ornamenten zijn aangebracht.

Deze ornamenten bestaan beurtelings uit deze figuren:

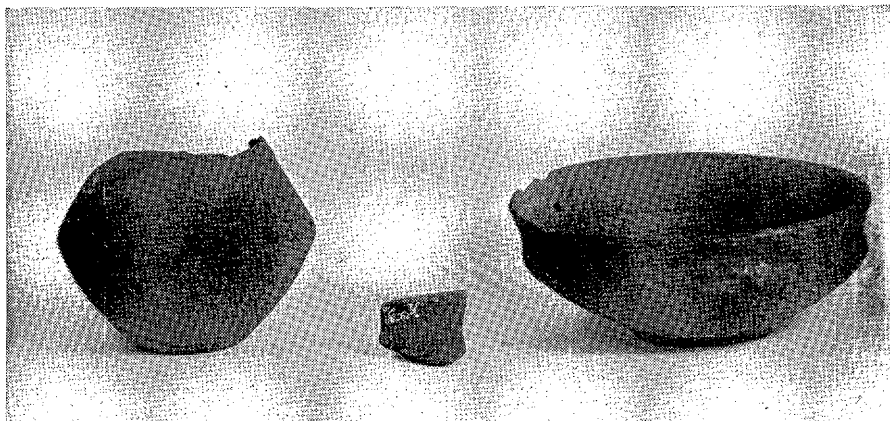

De eerste figuur komt ook voor op de Merovingische keramiek gevonden te Baisy-Thy⁵⁾; de tweede figuur heb ik op geen ander vaatwerk teruggevonden. Het is wel jammer dat deze vindplaats niet verder is onderzocht geworden; noch ornamenten, noch wapens zijn gevonden. De mogelijkheid dat deze plaats niet een begraafplaats, doch een nederzetting betrof is, gezien de eenzijdigheid van de vondsten, niet uitgesloten.

In het op 3 km afstand van Westerhoven gelegen Bergeijk 't Hof werd bij het uitdiepen van een bouwput, in de nabijheid van hotel de Kempenaer, enig Merovingisch aardewerk gevonden. Van 27 juni tot 31 juli werd dit terrein onderzocht door de Rijksdienst voor Oudheidkundig Bodemonderzoek te Amersfoort. Er werd een rijengrafveld gevonden en een zestigtal graven werden nader onderzocht. Gevonden werden wapens, sieraden, potten, aarden en glazen bekens.

Over andere vindplaatsen van Merovingische cultuur in Noord-Brabant werd geschreven in: Brabants Heem, jrg. 1950: Het eerste rijengrafveld in Noord Brabant ontdekt, door Gerrit Beex, blz. 149—152; jrg. 1952: De grafheuvels en de weg langs het Huismeer te Knegsel, door Gerrit Beex, blz. 17; jrg. 1952: Praehistorie en veldverkenning, door Gerrit Beex, blz. 99-100; jrg. 1953: Romeins Aalburg, door H. Voogd, blz. 110-114; jrg.

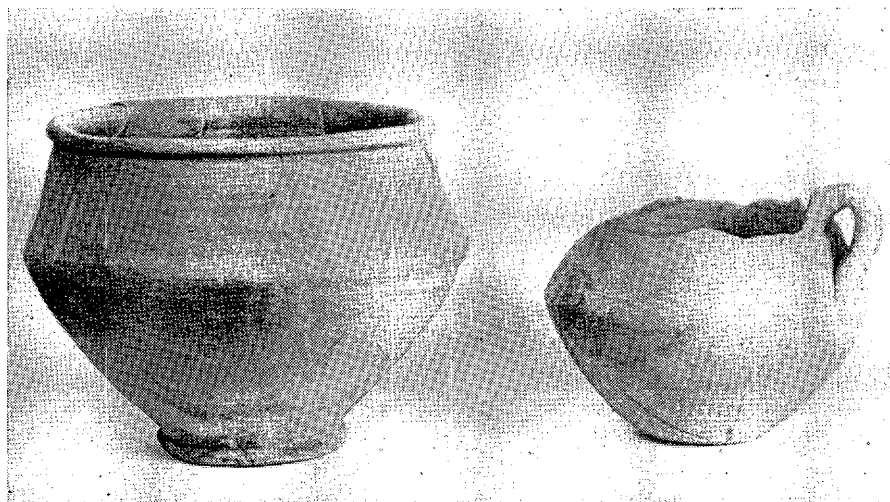
weergegeven vondsten zijn aanwezig, wat de nrs. 1, 2, 3, 4, 5 betreft in het Rijksmuseum van Oudheden te Leiden, wat nr. 6 betreft in het Prov. Museum te 's-Hertogenbosch. 5) Arch. Belgica, nr. 15, 1952: H. ROOSSENS, Le cimetière Merovingien de Baisy-Thy, p. 69, 70, 74.

Nr. 1 K 1928/10 1a.
Spitsbuikig potje van gladwandig aardewerk. Onverserd. De rand ontbreekt. H. 8.6 cm.

Nr. 2 K 1928/10 1.
Randfragment van donkergrijs, gladwandig aardewerk.

Nr. 3 K 1928/10 1c.
Schaaltje van rossig onversierd aardewerk. H. 5.6 cm.

Nr. 4 K 1928/10 1d.
Potje van rossig onversierd aardewerk. H. 16.8 cm.

Nr. 5 K 1928/10 1b.
Spitsbuikig potje van gladwandig, donkergrijs onversierd aardewerk. Rand ontbreekt geheel. H. 13 cm.

1954: Casteren: enige graven uit de Merovingische tijd te Casteren, door Gerrit Beex, blz. 54-57; jrg. 1955: De merovingische begraafplaats van Alphen (N.Br.), door Dr. H. Roossens, blz. 142; jrg. 1955: Op de Lallenberg te Berghem, door Gerrit Beex, blz. 105-118. Kunst en schoonheid uit de vroege middeleeuwen. De Merovingische grafvelden van Alphen, Rhenen

en Maastricht, 1955, uitg. Rijksdienst voor het Oudheidkundig bodem-
onderzoek; Het geheim van de spade, Merovingische ambachtskunst, door
P. Glazema - J. Ypey, 1956. De Merovingische begraafplaats van Alphen
(N.Br.), door A. Roes, 1955; Het Rijengrafveld te Broekeneind bij Hooge-
loon (N.Br.), door W. Glasbergen, 1955 ((beide in Bijdr. studie Brabants
Heem dl. IV en VI).

Dr. G. P. J. BANNENBERG.